

MEMORANDISTUL RUBIN PATIȚIA (1841–1918)

Alexandru S. BOLOGA¹

alsbologa@yahoo.com

ABSTRACT: Rubin Patitzia (1841–1918), counts among the participants in the movement of Romanians from Transylvania, fighting for civil and political rights in their own country, known as *Memorandum* from Cluj. Born and educated by his intellectual family and in Romanian and German schools in the spirit of truth and justice for his compatriots, he met in his early years major representatives of the national movement and was hereby strongly marked as to his personality, convictions and future evolution. After a brilliant graduation of the German law school in Sibiu with epithet "ausgezeichnet" he started his professional career as lawyer in Abrud and Alba Iulia, with own practice in 1878. He was actively involved in the creation of the VIIIth department of the Romanian cultural association "Astra" in Alba Iulia in 1870, has become its secretary since 1872, and remained member for his lifetime. He was twice elected by the inhabitants of Alba Iulia as city and area delegate to the National Conference of Romanian electors in 1881 and 1884. He actively participated in the Memorandum for national liberation and emancipation from the Austrian-Hungarian power between 1867 and 1918. Participant in the events from 1892 to 1895 as member of the Executive Committee of the Romanian National Party (PNR), "accused", sentenced and convicted in the Memorandum trial from Cluj lasting between 7 and 25 May, 1894. He expiated his penalty in the state prison of Vats until September 1895.

After release he was jailed again for other eight days. Main supporter of PNR President Dr. I. Răzviu and of the newspaper *Tribuna*. 65 years old he firstly visited Romania including Constantza and the Black Sea. He enjoyed the celebration of "Astra" in Blaj (1911) at its 50th anniversary after its establishment. R. Patitzia was certainly a testimony of an important period of the Romanian history. He continuously struggled for the enhancement of Romanian consciousness with respect to the achievement of national unity. He was also the most remarkable representative of PNR in area Alba. Equally important he is the author of valuable notes and information about experienced events and people met and collaborated with between 1848 and 1914, kept as Documente in the archives of the National Museum of Union in Alba

¹ Dr., președinte al Filialei CRIFST Constanța al Academiei Române, membru titular al Academiei Oamenilor de Știință din România/Secția Științe biologice, delegat național pe lângă CIESM (Monaco)

Iulia. Unfortunately, after his patriotism proved by the exceptional devotion to the cause of Transylvania, R. Patitzia did not survive the major historical event of the Union in Alba Iulia on December 1st, 1918.

KEYWORDS: Transylvania, Memorandum Cluj-Napoca, Romanian patriots



Fig. 1 – Avocatul Rubin Patiția (1841–1918)

Rubin Patiția s-a născut la Câmpeni în 9/21 august 1841, ca „moț veritabil” (Fig. 1) în familia tatălui său Ioan P. Patiția (1807–1877), preot și protopop ortodox al Câmpenilor, predicator de frunte între preoții din Munții Apuseni, orator apreciat de către comunitatea enoriașilor români.

Sora sa Lucia (1849–1948) a fost măritată cu preotul Iuliu Bologa (1848–1883) din Banabic/Turda (Fig. 2).

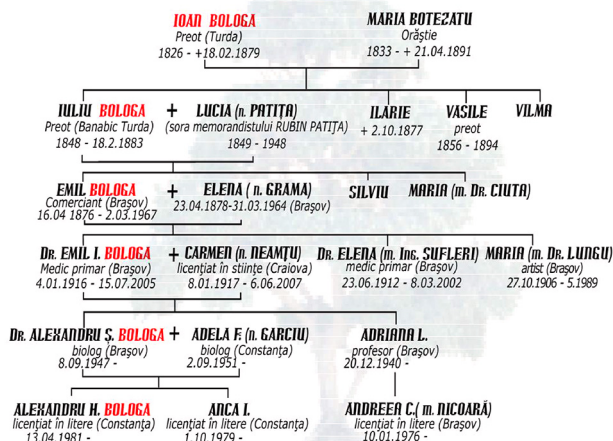
FAMILIA BOLOGA

Fig. 2 – Arborele genealogic al familiei Bologa

În casa părintească, în primăvara anului 1848, R. Patiția l-a cunoscut pe eroul național Avram Iancu (1824–1872), viitorul „crai al munților”, venit să discute participarea masivă a moșilor la adunarea națională de la Blaj din 3/15–5/17 mai 1848.

Anii 1848–1949 au lăsat o amprentă puternică asupra formării personalității, convingerilor și evoluției sale viitoare.

A urmat școala primară în comuna Neagra (azi Poiana Vadului), școala săsească din Sibiu (trei clase „Normale”), gimnaziul românesc din Beiuș și luteran din Sibiu (cu limba de predare germană), ultima clasă gimnazială la Beiuș (pentru a se „procopsi” în limba română) și a susținut bacalaureatul în 1862; în timpul școlii l-a revăzut pe A. Iancu, întemnițat la Alba Iulia, în septembrie 1852.

A absolvit la Sibiu Academia de drept săsească, pentru cariera juridică, obținând calificativul „*ausgezeichnet*” („excepțional”) în 1886 (cf. *Telegraful român*, XIV, 57, 26 iulie/8 august 1866).

A fost practicant de avocat la Tabla Regească din Târgul Mureș (după refuzarea de către mitropolitul Ardealului Andrei Șaguna a unei burse pentru continuarea și desăvârșirea studiilor la Universitatea din Viena).

Debutul profesional ca vicejude și ulterior jude a avut loc la Tribunalul din Abrud în 1867, devenind apoi senator la un magistrat din Alba Iulia.

În 1870 s-a căsătorit cu Ana, născută Rațiu (1850–1918), cu care a avut trei copii: Silviu (ofițer), Rubin (jurist) și Elena.

R. Patiția a avut o contribuție semnificativă la crearea și înființarea oficială a departamentului VIII al „Astreii” la Alba Iulia în 1870, ca secretar al acestuia din 1872 și înscris ca membru pe viață în 1887.

A fost ales de către locuitorii din Alba Iulia ca delegat al orașului și al zonei la Conferința Națională a alegătorilor români de la Sibiu din 12–24 mai 1881. A fost ales, din nou, la cea de a doua conferință națională din 1–3 iunie 1884 (cu discutarea programului pasivismului politic al românilor din Transilvania). Printre alte preocupări și realizări a înființat o bibliotecă „poporală” (1887).

R. Patiția a devenit cunoscut ca personalitate politică și patriot îndeosebi datorită cărții prof. E. Hulea „R. Patiția, Amintiri din timpul Memorandului” (1).

A participat la mișcarea memorandistă, pentru eliberarea și emanciparea națională a românilor de sub stăpânirea austro-ungară din perioada 1867–1918; de asemenea, la evenimentele din 1892–1895 ca membru al Comitetului Executiv al Partidului Național Român (P.N.R.), „inculpat”, judecat și condamnat în procesul Memorandului de la Cluj din 7–25 mai 1894 (3).

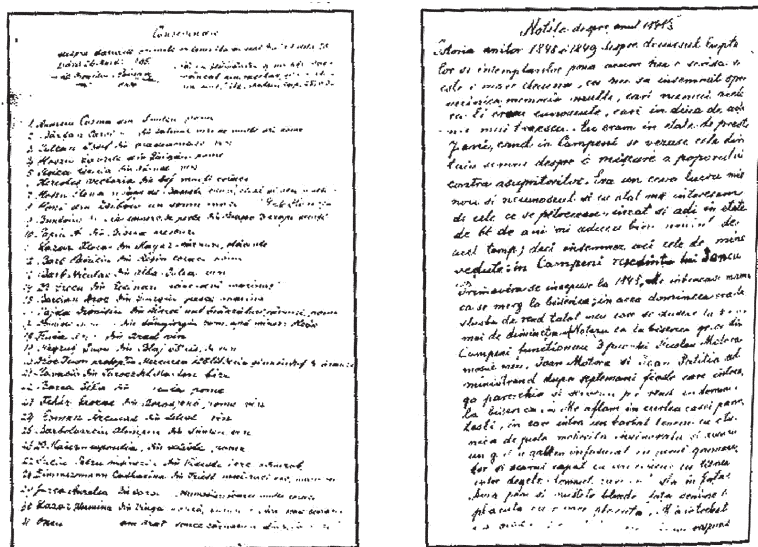


Fig. 3 – Primele doua pagini ale fragmentului cu titlul „Notițe despre anul 1848 din „Albumul... de la Vaf”

A fost „*prezent timp de mai multe decenii la principalele acțiuni din ultima parte a secolului XX, menite a aduce îmbunătățiri de ordin social-economic, politic și cultural în viața poporului român oprimat*” (2).

Ca susținător fervent al înaintării imediate a Memorandului, a împartășit deschiderea la 13 mai 1893 a acțiunii judiciare împotriva celor 14 membri ai Comitetului Executiv al P.N.R. și a ispășit alături de ceilalți pedeapsa la închisoarea de stat din Vaț până în septembrie 1895; printre cei care i-au vizitat pe memorandiști s-au numărat I. Maniu, Al. Vaida, G. Bogdan-Duica, dr. A. Mureșan (Brasov), I. Vulcan (Oradea), Badea Cârțan („păcurariu din Opria-Cârțișoara”) și R. Patiția jr.

După eliberare și-a continuat activitatea de avocat pledant și apărător al românilor acuzați de „agitație” și al drepturilor lor, fiind condamnat la alte opt zile de închisoare în Alba Iulia începând din 13 septembrie 1896.

L-a susținut pe președintele P.N.R. dr. I. Rațiu și ziarul „*Tribuna*”, criticând politica național-șovină a guvernului de la Budapesta sub conducerea premierului D. Bánffy (1859–1899).

Cu ocazia expoziției jubiliare de la București din 1906, la vârsta de 65 de ani, și-a împlinit visul de a vizita „*ara*”, inclusiv Constanța și Marea Neagră.

A participat la serbările „*Astreii*”, la Blaj (1911), la împlinirea a 50 de ani de la crearea societății culturale în 1861.

R. Patiția a fost în mod evident martor însemnat al unei perioade importante a istoriei poporului român, un militant activ al potențării conștiinței naționale românești în vederea împlinirii idealului de desăvârșire a unității naționale în 1918, fără îndoială cel mai important fruntaș politic român din comitetul Alba inferioară între 1881–1900 și cel mai remarcabil reprezentant al P.N.R. din zona Albei.

A rămas autor al unor însemnări valoroase și informații ample asupra evenimentelor trăite sau la care a participat și a oamenilor pe care i-a cunoscut sau cu care a colaborat, în perioada 1848–1914, redactate în cca 1.000 pagini de manuscris cu caracter autobiografic și istoric, păstrate în fondul *Documente* al Muzeului Național al Unirii din Alba Iulia (2).

R. Patiția a decedat la Alba Iulia în 13 iunie 1918. Necrologul familiei, semnat și de sora Lucia Bologa-Patiția, consemnează „*Un bărbat a dispărut din mijlocul nostru, care a luptat*” (Fig. 4).

A fost înmormântat la Alba Iulia (Fig. 5), cu regretul contemporanilor care l-au apreciat și desigur al urmașilor săi, de a nu mai fi trăit momentul înălțător și sacru al Unirii Transilvaniei cu România, care a urmat la atât de scurt timp de la dispariția sa.

Numele său figurează alături de ceilalți luptători memorandiști pe monumentul de la Cluj-Napoca (Fig. 6) dedicat lor de către primul Gheorghe Funar.

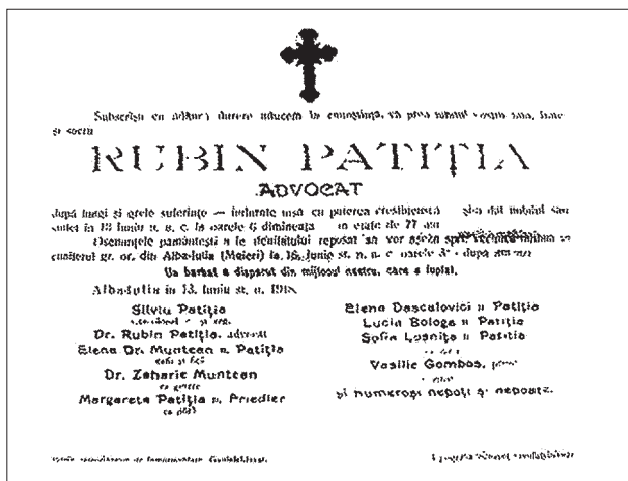


Fig. 4 – Necrologul familiei Patîția



Fig. 5 – Monumentul funerar dedicat de Rubin Patîția



Fig. 6 – Autorul la Monumentul Memorandiștilor (Cluj-Napoca, 30 iulie 2011)

Bibliografie

- [1] Hulea, E., 1944 – *R. Pațiția. Amintiri din timpul Memorandului*, în „*Transilvania*”, anul 75, nr. 4–5, p. 279–308, cuprinzând părți din memoriile incluse în „*Abumul deținuților de la Vaț în prinoarea de statu și de judecați la Clusiu în procesul Memorandului*”, iulie-1844 – aprilie 1895.
- [2] Josan, N., 2002 – *Memorandistul moș Rubin Pațiția (1841–1918)*, Ed. „ALTIP”, Alba Iulia, p. 5.
- [3] ***, 1978–1918 *Unirea Transilvaniei cu România*, I.S.I.S.-R. ed. III-a revăzută și adăugată, Ed. Politică, București, f.a., p. 203